

Nr 3.

Ankom till riksdagens kansli den 28 februari 1917 kl. 2 e. m.

Andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande nr 3, angående herr Anderssons i Knäppinge m. fl. motion, nr 277, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående lättnader i avseende å den vissa socknar å Öland tillkommande utsyningsrätt å Böda kronopark.

I en inom andra kammaren väckt och till utskottet hänvisad motion, nr 277, har herr Andersson i Knäppinge m. fl. hemställt, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville anhålla, att Kungl. Maj:t, före utfärdandet av nya bestämmelser rörande utsyningsrätten å Böda kronopark, ville utreda, vilka lättnader för utsyningsens erhållande, som kunna beredas dessa tio skogfattiga socknar.

Till stöd för denna hemställan hava motionärerna anført följande.

Vid 1914 års första riksdag väckte jag motion, vari begärdes utredning om, att den utsyningsrätt som tio av Ölands nordligaste socknar genom Kungl. brev den $\frac{6}{5}$ 1813, $\frac{29}{10}$ 1816, $\frac{18}{1}$ 1825, $\frac{6}{3}$ 1833 och $\frac{23}{8}$ 1836 tillerkänts måtte fortfarande till befolkningens fördel utgå. Motionen, som upprepades vid 1914 års senare riksdag, avslogs då av det skäl, att frågan på grund av ansökan om ny oktroj låg under Kungl. Maj:ts prövning. Den 5-års-period, som därpå bestämdes, utgår under nästa år, och måste således frågan upptagas på nytt.

Som uti min här förut återopade motion angavs, äro villkor och kostnader för utsyningsrättens tillgodogörande så hårda, att den därtill berättigade befolkningen svårligen kan utnyttja den. Dessa svårigheter ligga ej endast uti de utöver ursprungsrätten nu tillkommande avgifterna för virket utan dessutom i det formalistiska sättet för ansökan

Bihang till riksdagens protokoll 1917. 13 saml. 4 avd. 3 häft. (Nr 3.)

om utsyningsens utfående. Prövandet av utsyningstagarens ansökan borde helt kunna överlämnas åt jägmästaren för reviret, där ej tvist uppstår. Endast i så fall behöver Konungens befallningshavande vara forum. Att länsmanen med biträde av ojävig god man skall företaga syn för byggnadsvirkes erhållande, är en hårt fördyrande åtgärd, och torde kontrollen över att utsynat virke användes för därför avsedda ändamål hos utsyningstagaren genom därför lämpliga lagbestämmelser kunna utövas.

Av fjärde tillfälliga utskottets utredning vid 1914 års senare riksdag, sid. 4, framgår även, att befolkningen på ön av ålder åtnjutit virkesunderstöd genom utsyning från kronans skogar därstädes, men att denna förmån sedan 1826 varit förbunden med planteringsskyldighet. Denna bestämmelse anser jag vara betydligt mera framsynt och även nationalekonomiskt värdefullare än den nuvarande bestämmelsen. Det är att märka, att det gäller en skogfattig ö, vars kultur och klimat är i allra högsta grad beroende av i vilken grad skogen förekommer. Att den på Öland befintliga kronoskogens avkastning till huvudsaklig del i större eller mindre omfattning, genom affärsmän, går till utlandet, och att öns behov måste tillgodoses från annat håll, torde, om ej direkt, så indirekt, vara en förlust för landet och hämmande på öns allmänna utveckling. Det synes mig vara rättast, att en ö som Öland får behålla sina naturtillgångar för eget behov i första hand, och att endast produktionsöverskottet må exporteras.

Befolkningen inom de tio utsyningsberättigade socknarne: Böda, Högby, Källa, Persnäs, Föra, Löt, Alböke, Ekby, Köping och Bredsättra hava gång efter annan dels genom kommunalstämmobeslut och dels på annat sätt framhållit sina bekymmer härutinnan. Av dessa framställningar bifogas som bilaga till motionen protokollen från Persnäs och Bredsättra.

Historik. Såsom i förevarande motion omnämnes, väcktes vid 1914 års första riksdag i andra kammaren en motion, nr 246, vari hemställdes, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning, huruvida icke den, sedan äldre tider, norra Ölands skogfattiga socknar tillkommande utsyningsrätt från Böda kronopark må fortfarande till denna befolknings nytta och fördel utgå. Motionen återupprepades vid 1914 års senare riksdag i andra kammaren, och behandlades då av kammarens fjärde tillfälliga utskott, som i sitt utlåtande meddelade en utförlig historik rörande utsyningsrätten å Böda kronopark. Utskottet avstyrkte bifall till motionen, och densamma blev också

av kammaren avslagen. Med hänvisning till nämnda historik skall här endast angivas de huvudfakta, som däri framdrogos.

Utsynings- och betesförmånerna å Böda kronopark synas först hava blivit reglerade genom nådigt brev den 23 april 1836. Befolkningen å Öland torde dock, såsom framgår av nådigt brev den 18 januari 1825 av ålder åtnjutit virkesunderstöd genom utsyning från Kronans skogar på ön, och denna förmån var sedan år 1826 förbunden med en viss planteringskyldighet, utan vilkens uppfyllande utsyning ej medgåves.

Genom ovannämnda nådiga brev den 23 april 1836 bestämdes bland annat, att de i Ölands tio nordligaste socknar, med undantag för vissa byar i Böda socken, belägna skoglösa hemman, som förut åtnjutit utsyning, skulle emot viss avgift erhålla en fastställd kvantitet ved och timmer.

År 1855 bestämdes genom nådigt brev den 20 juni, att utsyningsrätten även framgent finge åtnjutas, men att utsyningstagarna ej vidare tillätos själva upphugga utsyningsvirket, vilket däremot skulle ske genom skogsbetjäningens försorg och på bekostnad av utsyningstagarna, som enligt av länsstyrelsen för fem år i sänder fastställd taxa hade att betala upphuggningskostnaderna och själva virket.

Sedermera har utsyningsrätt medgivits av Kungl. Maj:t för femårsperioder; nu gällande tillstånd utgår med år 1919.

De villkor, som för närvarande äro gällande för utsyningen, äro följande.

För det virke, som under tiden till och med år 1919 kan komma att från Böda kronopark utsynas till hemman och lägenheter, vilka hittills åtnjutit dylik förmån, skall betalning av utsyningstagarna erläggas med följande belopp, huggningskostnaden oberäknad, nämligen:

för *ved* med tre kronor 30 öre för varje lass om $33\frac{1}{3}$ kubikfot fullgott virke;

för *timmer*, lika för tall och gran, för träd om

20—25	cms diam. utanpå barken,	1,3 m. över marken	kr. 4,50	pr kbm.
26—30	»	»	»	5,50 »
31—35	»	»	»	7,00 »
36—40	»	»	»	8,00 »
41 och grövre	»	»	»	10,00 »

Utsyningstagare skall vara skyldig åtnöja sig med att som vedvirke utsynas, förutom fullgod ved, även duglig torrskog, vindfällen, rensningsvirke, toppar m. m., efter avverkningen, under villkor att det här-ovan för fullgod ved bestämda priset efter jägmästarens beprövande minskas i förhållande till vedens värde.

Utsyningsstagare skall vara skyldig att själv ombesörja och bekosta upphuggning och avforsling av till honom utsynat virke; dock må utsyningsstagare inom de fem sydligare socknarna, Löt, Alböke, Ekby, Köping och Bredsättra, som därom samtidigt med utsyningsansökningen gör särskild begäran, vara berättigad att få virket upphugget genom jägmästarens försorg mot erläggande av den betalning, som härför utgives.

I avseende på ordningen för åtnjutande av utsyning från kronoparken under nämnda tid gälla följande bestämmelser.

Den till jägmästaren lämnade, socknevis upprättade förteckningen över de till utsyning berättigade hemmanen med dem åsatt mantal skall vara att tillgå hos jägmästaren.

Jägmästaren skall före den 15 maj varje år låta i vederbörande kyrkor kungöra, å vilka trakter utsyningsvirket för det löpande året är avsett att uttagas.

Innehavare av till utsyning berättigat hemman, som önskar åtnjuta utsyning, skall före den 1 juni varje år hos vederbörande länsman därom göra skriftlig anmälan med angivande av hemmantalet å sitt innehavande hemman, det belopp vedvirke som önskas, det ändamål, för vilket utsyning av timmer sökes, samt beloppet av det för detta ändamål behöfliga virke jämte dess beskaffenhet och dimensioner.

Länsmannen skall, sedan han med biträde av ojävig god man på utsynings sökandens bekostnad verkställt syn till utrönande av det uppgivna timmerbehovets verklighet och av det för ändamålet erforderliga antalet timmer, före den 1 juli till jägmästaren avlämna inkomna utsyningsansökningar jämte däröver upprättad förteckning, upptagande för varje utsynings sökande såväl det belopp av ved och annat virke, om vars erhållande framställning blivit gjord, som det timmerbelopp, vars beviljande vid synen tillstyrkts, ävensom den ordning, varefter, i händelse av bristande tillgång å timmer å avverkningstrakterna, ansökningarna om timmerutsyning med hänsyn till behovens art böra tillgodoses. Länsman skall, när han håller syn för uppskattning av virkesbehov, åtnjuta ersättning enligt gällande resereglemente.

Efter att, i händelse kronoparkens virkesavkastning för året icke medgiver utsyning av allt det begärda timret, hava inhämtat yttrande jämväl från kronofogden rörande den ordning, i vilken ansökningarna om timmerutsyning kunna anses företrädesvis förtjäna avseende, skall jägmästaren den 1 augusti till Kungl. Maj:ts befallningshavande i länet insända samtliga utsyningsansökningarna med däröver avgivna yttranden jämte uppgift å tillgången på timmer samt eget yttrande.

Efter prövning av de sålunda inkomna handlingarna bör Kungl. Maj:ts befallningshavande före den 1 september låta tillställa jägmästaren utsyningslängd, upptagande varje hemman, som fått sig utsyning av timmer beviljad, antalet timmer samt deras storlek och beskaffenhet.

Med ledning av ovanberörda förteckning å de till utsyning berättigade hemman och i enlighet med den av Kungl. Maj:ts befallningshavande meddelade utsyningslängden samt inkomna ansökningar om utsyning av ved skall jägmästaren verkställa utsyningen för året samt därefter dels ombesörja upphuggning för minsta möjliga kostnad av till de inom socknarna Löt, Alböke, Ekby, Köping och Bredsättra bosatta utsyningstagare, vilka samtidigt med ansökningen och utsyning anhållit få sin utsyning upphuggen, utsynat virke och ved, den senare i lass om 33 $\frac{1}{3}$ kubikfot, dels ock låta minst två veckor förut genom kronobetjäningens försorg i vederbörande socknars kyrkor kungöra, såväl å vilken eller vilka trakter av kronoparken utsyning ägt rum, som ock tiden för avverkning och avhämtning, med iakttagande härvid att för varje utsyningstagare angivas de honom tillkommande virkesbelopp i hela lass ved samt i stycketal och kubikinnehåll av timmer ävensom priset å virket och kostnaden för upphuggningen.

Betalningen för virket och upphuggningskostnaden skall erläggas till kronofogden, som till ledning vid uppbörden bör genom jägmästarens försorg få sig tillställt erforderligt antal exemplar av nyssnämnda kungörelser.

Kronofogdens kvitto å erlagd betalning skall överlämnas till jägmästaren å den för virkets avhämtning kungjorda tid vid äventyr att virket i annat fall icke får avhämtas.

Virke, som icke blivit i behörig tid och ordning betalt eller icke å den utsatta tiden avhämtats, skall för kronans räkning säljas, utan rätt i senare fallet för den, för vilkens räkning virket blivit utsynat, att återfå den för virket möjligen erlagda betalning eller att få ersättning för därå möjligen nedlagt arbete med upphuggning.

Den motion, som herr Andersson i Knäppinge väckte vid 1914 års riksdagar, och som då avslogs, avsåg begäran om utredning, huruvida icke de tio nordligaste socknarna å Öland borde för framtiden tillförsäkras den tidigare medgivna utsyningsrätten å Böda kronopark. Nu däremot begäres utredning, vilka lättnader för utsyningsens erhållande, som kunna beredas utsyningstagarna. Då den förevarande motionen sålunda endast handlar om villkoren för utsyningen, saknar utskottet anledning uttala sig om, huruvida utsyningsrätten bör bibehållas eller

*Utskottets
yttrande.*

ej. Utskottet vill dock ej underlåta att erinra därom, att domänstyrelsen i sitt underdåniga yttrande den 15 januari 1914 rörande ingivna ansökningar om förnyad utsyningsrätt anfört bland annat följande:

»Enär under senaste femårsperioden och även under ett flertal år dessförinnan ingen begäran om utsyning av här ifrågavarande slag framkommit, och då det synes styrelsen olämpligt, att vissa socknar, vilka dessutom numera ej äro särskilt illa lottade i fråga om möjlighet att för skäligt pris skaffa sig ved och virke, skola åtnjuta undantagsställning vid utsyning från kronans mark, får styrelsen i underdånighet hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes lämna den gjorda framställningen utan avseende samt förklara, att den genom ovanberörda nådiga brev den 23 april 1836 medgivna rätten till utsyning mot betalning från kronoparken Böda skall upphöra.»

De villkor för utsyningen, vilka motionärerna förklara vara så hårda, att de förhindra utsyningsrättens användande, återgivas här ovan i historiken. Utskottet har emellertid icke kunnat övertygas därom, att ifrågavarande villkor äro så orimliga och tyngande, som motionärerna vilja göra gällande. Deras anmärkning synes i främsta rummet gälla bestämmelsen om att länsman jämte god man skall företaga syn för byggnadsvirkes erhållande. Häremot kan dock enligt utskottets mening ingen anmärkning göras, då det torde vara uppenbart, att kronan måste kräva garanti för att virke, som erhålles på särskilt förmånliga villkor, också är erforderligt för uppgivet ändamål. Om utsyningstagarna gemensamt och å samma tid anlita länsman för syn i samma trakt, torde ej heller synkostnaderna bliva alltför betungande.

Utskottet har för övrigt den uppfattningen, att ifrågavarande villkor, vilka fastställas av Kungl. Maj:t i samband med prövningen av ansökningarna om utsyningsrättens bibehållande, äro av den beskaffenhet, att riksdagen saknar anledning yttra sig rörande desamma. Ty har riksdagen så nyligen som år 1914 anförtrott Kungl. Maj:t rätten att fortfarande utan riksdagens hörande avgöra den större frågan om utsyningsrättens bibehållande eller icke, så vore det väl egendomligt, om riksdagen nu ingrepe, då det gäller endast underordnade detaljer i utsyningsförfarandet, vilka prövas och fastställas för varje ny utsyningsperiod. Den lämpliga vägen för ernående av möjliga ändringar beträffande i motionen omhandlade bestämmelser vore enligt utskottets mening, att vederbörande i samband med ansökningarna hos Kungl. Maj:t om utsyningsrättens förlängning gjorde framställning om i motionen förordade lättnader för de utsyningsberättigade.

På grund av vad sålunda anförts, får utskottet hemställa,

att herr Anderssons i Knäppinge m. fl. förevarande motion, nr 277, icke måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Stockholm den 27 februari 1917.

På utskottets vägnar:

W. BÄCKSTRÖM.

I förevarande ärendes slutbehandling hava inom utskottet deltagit: herrar *Bäckström*, *Andersson* i Gävle¹⁾, *Flognfält*, *Norman*¹⁾, *Johansson* i Kullersta¹⁾, *Magnusson* i Skövde¹⁾, *Eklund*¹⁾, *Rydén* i Klosterbergane¹⁾, *Lovén*¹⁾ och *Nilsson* i Gränebo.

¹⁾ Icke närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation:

av herrar *Norman*, *Magnusson* i Skövde, *Rydén* i Klosterbergane och *Nilsson* i Gränebo, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava följande lydelse:

»Av den utav motionärerna gjorda hänvisningen till föregående Kungl. brev och stadganden som ock av den utredning, andra kammarens fjärde tillfälliga utskott verkställde år 1914 rörande de tio nordligaste socknarnas på Öland rätt till utsyning från Böda kronopark, framgår, att nämnda utsyningsrätt av befolkningen i dessa socknar åtnjutits sedan äldre tider och av dem anses vara en dem tillkommande obestriddig rätt. Utskottet finner också skäl föreligga för, att de av motionärerna framlagda kraven på bättre vilkor vid utsyningen böra av Kungl. Maj:t tagas under nödig omprövning.

Med den skogfattigdom, som råder i dessa tio socknar, vars befolkning uppgår till mer än 10,000 personer, så gott som uteslutande små-

brukare med i medeltal mindre än 10 har odlad åker, måste det enligt utskottets mening bereda befolkningen stora svårigheter att erhålla nödigt virke och bränsle.

Det i motionen framställda önskemålet, att de besvär och kostnader, som enligt nu gällande bestämmelser lägga hinder i vägen för den enskilde utsyningstagaren att använda sig av sin utsyningsrätt, böra undanröjas, synes utskottet vara både rättvist och billigt. Ändringar i den riktning, dit motionärerna syfta, torde ock med lätthet kunna vidtagas, utan att Kungl. Maj:ts och kronans rätt därigenom på något sätt äventyras. Det är endast en gärd av rättvisa och tillmötesgående denna befolkning begär.

På grund av vad sålunda anförts, hemställer utskottet om bifall till motionen».